

Deliberatiivisen demokratian T&K-päivä 30.10.2014

ABSTRAKTIT

TYÖRYHMÄ 1. Lähidemokratia ja osallisuuden johtaminen

Työryhmän vetäjä Pirkko Vartiainen, Vaasan yliopisto

Osallisuuden johtaminen työelämässä: Millaisia ovat monipaikkaisen työn vaateet?

Seija Ollila, Vaasan yliopisto

Monipaikkaisuus työelämässä on ilmiö, joka on vahvistumassa. Monipaikkaisuus ja liike eri paikkojen välillä johtavat yksilön yhteisöllisten roolien ja sen kautta osallisuuden kokemusten muokkautumiseen uudella tavalla. Yhtäläisesti voidaan puhua myös hajautetusta työstä, jota voidaan pitää monipaikkaisuuden lähikäsitteenä. Jos tällainen työ edellyttää yksilöltä uudenlaisia näkemyksiä ja muutoksia toimintatavoissaan, se edellyttää sitä myös johtajalta. Johtamisella tulee pyrkiä saavuttamaan yhdessä työntekijöiden kanssa organisaation tavoitteet mahdollisimman hyvin. Tämä edellyttää osallisuuden ymmärtämistä, hyödyntämistä ja kehittämistä erilaisesta lähtökohdasta sekä käyttämällä uudenlaisia, vanhoista tavoista poikkeavia osallistavia menetelmiä.

Teeman tavoitteena on pohtia teoreettisesti kirjallisuuteen ja eri tieteenalojen tutkimuksiin perustuen osallisuutta ja sen johtamista monipaikkaisessa työelämäkontekstissa. Teeman keskeiseksi tutkimusyttimeksi voidaan nostaa asiantuntijaorganisaatiot. Tutkimuskysymyksiä toimivat seuraavat teemaa ohjaavat ajatukset: Miten osallisuus ilmenee monipaikkaisessa tai hajautetussa työssä? Mitä on osallisuuden johtaminen ja millaista osaamista se edellyttää johtamiselta? Tavoitteena on huomioida osallisuuden yhteydessä myös hiljaisen tiedon merkitys voimavarana.

Oletuksena on, että osallisuuden johtaminen monipaikkaisessa työssä edellyttää aktiivisemmän yhteisen ymmärryksen rakentamista. Yhteisen suunnan tulee olla selkeä jokaiselle, mikä toisaalta edellyttää avoimuutta ja tasapuolisuutta, yhteisiä pelisääntöjä ja oikeanlaista viestintää. Johtamista tulee kehittää muuttamalla erityisesti henkilöstöjohtamiseen kytkeytyviä toimintatapoja, rakentamalla entistä vahvempaa luottamusta yksilöiden välille sekä vahvistamalla johtamisosaamista. Näin toimimalla voidaan todennäköisesti rakentaa myös positiivista näkökulmaa työhyvinvointiin.

Asiakasraadit Tampereella: Hatanpään sairaalan ja Tipotien terveysaseman asiakasraadit

Eija Uurtamo, Tampereen kaupunki

Tampereen kaupunkistrategiassa on kuntalaisten kuuleminen ja asukkaiden ottaminen mukaan palveluiden kehittämiseen tärkeällä sijalla. Strategiaan pohjaavassa hyvinvointisuunnitelmassa todetaan, että kuntalaisten etäännyminen edustuksellisesta demokratiasta haastaa tulevana vuosina kuntia kehittämään hallinnon ja kuntalaisten välisiä uusia vuorovaikutuksen ja osallistumisen tapoja sekä yhteisöllisyyden muotoja. Kansalaisyhteiskunnan merkitys kuntalaisten hyvinvoinnin

edistämässä kasvaa ja yhdessä tekeminen korostuu. Tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta palvelujen kehittämisessä ja mahdollistaa omaehtoista toimintaa. Lisätään kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen luomalla uusia asiakaslähtöisiä kehittämisen malleja mm. palvelumuotoilun, asiakasraatien, kokemusasiantuntijoiden, vertaisryhmien sekä kehittämisfoorumien ja -ryhmien avulla.

Tampereen tässä esitellyissä asiakasraadeissa on erityisen huomionarvoista se, että asiakasraadit eivät ole osa hankkeita tai projekteja, vaan ne liittyvät vakinaisen henkilökunnan työhön. Asiakkaiden välittämä tieto tulee mukaan palveluiden kehittämiseen. Johdon tuki ja osanotto on myös olennaista. Raadeissa mukana olevat sairaalan ja terveysaseman työntekijät huolehtivat, että raatien näkemykset ja kehitysehdotukset toteutetaan mahdollisuuksien mukaan, ja että raatien työ tulee osaksi palveluiden tavanomaista kehitystyötä. Kaupungin kuntademokratiayksikkö laatii kaupungin intraan asiakasraatisivun ”työkalupakiksi” tuleville raadeille. Toimintatapaa on tarkoitus levittää ainakin kaupungin terveysasemille.

Asiakasraati on joukko asiakkaita tai palvelunkäyttäjiä, jotka on koottu tuomaan kehittämistyöhön asiakkaan näkökulmaa. Asiakasraatien jäsenet tapaavat yleensä säännöllisesti kasvokkain. Virtuaaliset raadit ovat mahdollisia, mutta eivät vielä useinkaan toimi käytännössä. Hatanpään sairaalaan perustettiin asiakasraati tämän vuoden maaliskuussa ja sen tavoitteena on saada palveluiden käyttäjät mukaan kehittämiseen. Lisäksi tehtävänä on arvioida, kuinka toiminnassa on onnistuttu ja miten voidaan onnistua vielä paremmin. Tavoitteena pidetään asiakasraatilaisten osallistumista sairaalan henkilökunnan työpajatyöskentelyyn ja siinä tehtävään kehittämis-työhön.

Hatanpään raadin perustamisesta pidettiin tiedotustilaisuus, jonne jäsenyydestä kiinnostuneita kutsuttiin. Tilaisuudesta ilmoitettiin lehdissä, tiedotettiin kaupungin verkkosivuilla, sairaalassa jaettiin tiedotetta ja kaupungin kuntademokratiayksikön verkostoille lähetettiin tietoa asiasta. Hatanpään raadissa on 17 asiakasjäsentä, sairaalanjohtaja ja ylihoitaja. Kaupungin kuntademokratiayksikön edustaja osallistuu suunnitteluun ja kokouksiin. Raadin puheenjohtajaksi valittiin asiakasjäsen.

Tipotien terveysaseman asiakasraati perustettiin syyskuussa ja sen työ liittyy olennaisesti terveys-aseamalla käyttöön otettuun hoitaja-lääkäri –työparimalliin ja sen kehittämiseen. Raadille esitellään terveysaseman uusia käytäntöjä ja suunnitelmia ja kuullaan mitä mieltä jäsenet ovat. Toivotaan myös, että raadin jäsenet levittävät tietoa asioista omissa verkostoissaan. Käytäntöjä muutetaan esiin tulleiden kommenttien ja tietojen perusteella.

Tipotien terveysaseman eri osastoilla asioiville kerrottiin henkilökohtaisesti perustettavasta asiakasraadista ja kiinnostuneilta kerättiin yhteystiedot erillistä kutsua varten. Raadissa on kymmenen jäsentä. Puheenjohtajana toimii apulaisylilääkäri ja lisäksi hallintoylihoitaja toimii raadin jäsenenä. Kuntademokratiayksikön työntekijä osallistuu tämänkin raadin toimintaan.

Uudet lähidemokratiamallit vakavasti otettaviksi toimijoiksi – kuinka tässä onnistutaan?

Mikko Kellokumpu, Setlementtiliitto, Uusi paikallisuus – Kemijärven osahanke

Kemijärvellä on toteutettu Uusi paikallisuus –hankkeen toimesta neljä kansalaisraatia ja kaksi world cafe –tapahtumaa. Tuotetut julkilausumat ja parannusehdotukset on luovutettu valtuustossa valtuutetuille ja viranhaltijoille. Hankkeen kolmen ja puolen toimintavuoden aikana Kemijärvellä järjestetyt kansalaisraadit ja world cafe -tapahtumat on mainittu 22 kertaa paikallislehdessä. Jopa Suomi24 –Kemijärvi –palstallakin kansalaisraati on mainittu. Uudet toimintamallit ovat täydentäneet edustuksellista päätöksentekoa, mutta vakiintuneet toimintatavat näyttävät säilyvän ennallaan.

Saamamme palautteen pohjalta kansalaisraadit ja world cafe –tilaisuudet ovat olleet pääsääntöisesti onnistuneita. Ideoidaan Kemijärvi kartalle –tapahtuma 7.5.14 sai alkunsa Kemijärven silloisen kaupunginjohtajan esittämästä ajatuksesta. Tapahtumassa olivat mukana mm. kaupunginjohtaja, talous – ja kehittämisjohtaja sekä yksi edustaja jokaisesta valtuustoryhmästä. Julkilausumissa esitettyjä asioita emme ole saaneet etenemään kunnallisessa päätöksenteossa toivotulla tavalla.

Tuotetut julkilausumat olisivat helppoja toteuttaa, eivätkä ne maksaisi paljon, mutta vain muutama konkreettinen parannusesitys on saatu toteutettua. Valtuutetut ja viranhaltijat ovat ottaneet julkilausumamme vastaan ja todenneet arvostavansa tekemäämme työtä. Senkään vuoksi estettä ei pitäisi olla. Totutettujen raatien hyödyt Kemijärvellä näyttäisivät olevan enemmän ihmisten osallistumisen, tiedon lisääntymisen ja päättäjiin tutustumisen kaltaisissa asioissa kuin toteutetuissa parannuksissa.

Kuulemistilaisuuksia kohtaan on esitetty aiheestakin kritiikkiä. Lakisääteisiä kuulemistilaisuuksia toteutetaan, mutta uhkana näyttää olevan tilanne jossa asiantuntijat ja suunnittelijat valikoivat kansalaisten näkemyksistä yksipuolisesti haluamaansa informaatiota. Osa kuulemistilaisuuksissa tuotetusta informaatiosta voi olla intressidonnaiseksi leimattua maallikkotietämystä. (Pekka Hokkasen 2007, 269.) Kemijärvellä kansalaisraadit ja world cafe –tapahtumat eivät ole suuressa määrin innostaneet kansalaisia edistämään yhdessä tuotettuja julkilausumia. Onko kyse kuntalaisten passiivisuudesta vai tunteesta ettei menetelmillämme ole aitoa mahdollisuutta vaikuttaa? Yksittäisessä Suomi24-Kemijärvi –keskustelussa kansalaisraatia ehdotettiin käytettäväksi kaupunginjohtajan valintaan. Vastakommenteissa todettiin raati turhaksi, koska ”pätös on jo kabineteissa tehty”.

Ydinvoimarakentamista koskevissa kuulemistilaisuuksissa tehdyssä tutkimuksessa iäkkäiden, poliittisesti aktiivisten ja koulutettujen olevan aktiivisempia keskusteluissa kuin vähemmän koulutetut nuoret olivat. Myös rationaalisessa argumentoinnissa nuorimmilla ikäluokilla oli enemmän puutteita kuin iäkkäimmillä osallistujilla (Staffan Himmelroos 2012, 155, 157). Kaksi järjestämäämme raatia oli suunnattu nuorisolle ja yksi kehitysvammaisille, jotka ovat ryhmänä Himmelroosin kuvaamia vaikuttamaan tottumattomia henkilöitä.

Onko mahdollista muuttaa ”mitään” kunnan päätöksenteossa, jos se ei ole lakisäateistä tai toteutus on ehtona rahoituksen saamiselle. Eero Uusitalo (2014) kirjoittaa lausuntakierroksella

olevan kuntalain olevan tilaisuus, jonka avulla lähidemokratiasta saadaan vakavasti otettava toimija. Uusitalo (2014) jatkaa 20 viime vuoden aikana nykyisin mahdollistaneen lähidemokratian tehokkaamman hyödyntämisen, mutta toivottua edistystä ei ole tapahtunut. Kemijärvellä yhdeksi ratkaisuksi olen ajatellut tilannetta Foucaultin valtaan liittyvien teorioiden pohjalta. Nyt edustuksellinen päätöksenteko ryhmäkokouksineen, lautakuntineen ja salissa käytävine keskusteluineen tuo mieleeni Foucaultin (2005, 194) kuvauksen suljetuista instituutioista joissa joukot ovat kurissa ja järjestyksessä. Jälkikäteen ajatellen vallan teorian aihealueena olisi pitänyt huomioida voimakkaammin. Olemme keskittäneet voimavaramme hankkeen alkuvaiheessa saadaksemme raadit toteutumaan, mikä on ymmärrettävää koska toimintamallina ne poikkeavat paljon perinteisistä kuulemistilaisuuksista. Julkilausumien etenemättömyys tuli minulle isompana yllätyksenä kun osasin odottaa. Rahoitukseen sidottuina lakisääteisinä toimintoina lähidemokratian menetelmät vahvistuisivat, koska meidät olisi silloin huomioitava virallisena toimijana. Kuntapäätäjien joukossa meillä ei ole vakavasti otettavan toimijan asemaa ja Pierre Bourdeau on aihetta kirjoissaan mielestäni käytännönläheisesti ja Kemijärven tilannetta hyvin kuvaavasti. Bourdeau (1985 118) mukaan virallisten tilaisuuksien puheenvuoron saajalla on oltava oppiarvon, syntyperän yms. tuomaa arvovaltaa. Tästä seuraa, että osa kansalaista on puheen sensuurin uhreja ja he vaikenivat kun eivät voi puhua epämuodollisesti. Jokaisella kentällä (uskonnon filosofian yms.) on oma lakinsa miten puhutaan virallisesti. (Bourdeau 1985, 119.)

Tapasimme Kemijärven kaupunginjohtajan ja valtuuston puheenjohtajan 1.9.2014. Olimme pyytäneet tapaamista kuullaksemme miten saisimme julkilausumat paremmin huomioiduksi kunnallisessa päätöksenteossa sekä mitkä olisivat ne osa-alueet joissa kansalaisraadeista ja world cafe –menetelmistä olisi hyötyä Kemijärven kaupungille. Kemijärven nuorten kansalaisraateja pidettiin hyvinä asioina ja passiivisten kuntalaisten mukaan saamista kannustettiin. Raatien järjestämistä ennen lautakuntakäsittelyä ei pidetty mielekkäänä, koska aihe nähtiin järkevänä tuoda julkiseen keskusteluun kun sitä on jonkin verran valmisteltu. Lautakuntakäsittelyn jälkeisissä kuulemistilaisuuksissa kuntalaisella katsottiin olevan todellinen mahdollisuus vaikuttaa käsiteltävään asiaan. Haasteena demokratialle pidettiin myös tilannetta, jossa maallikot kansalaisraatien kautta alkavat edistää asioitaan. Lähidemokratian menetelmien vahvuutena nähtiin niiden mahdollisuus innostaa kuntalaisia osallistumaan politiikkaan syvemmin edustuksellisten päätöksentekomekanismien kautta.

Uusien lähidemokratian osallistumisen tapojen yksi pullonkaula on päästä vakavasti otettaviksi toimijoiksi. Jämäkkä lainsäädännöllinen pakko ja rahoituksen saamisen edellytys antaa lähidemokratian menetelmille tarvittavan virallisen aseman. Äänestysprosenttien laskiessa uusien osallistumisen menetelmien tarve demokratiassa korostuu. Kentällä toimiessani huomaan osan kuntalaisista olevan täysin välinpitämättömiä oman elinympäristönsä kehittämiseen liittyvistä kysymyksistä. Ei heitä kiinnosta osallistua arkitietonsa avulla esimerkiksi kansalaisraateihin. Samoin osa päättäjistä näyttää suhtautuvan varauksella ajatukseen ottaa perehtymistä vaativien isojen kysymysten käsittelyyn mukaan kuntalaisia, joiden tiedot käsiteltävistä asioista ovat pinnallisia. Kuntalaisten arkitiedon ja asiantuntijoilta saatavan faktatiedon avulla tehtävien parannusehdotusten matka vakavasti otettaviksi esityksiksi on kaikesta tästä huolimatta ehdottomasti kehittämisen arvoinen tehtävä.

Lähteet:

Bourdieu, Pierre. 1985. Sosiologian kysymyksiä. Alkuteos: Questions de sociologie. Les édition de minult. Käännös J.P. Roos. Painettu Gummerus oy:n kirjapainossa Jyväskylässä 1985.

Foucault Michael., Tarkkailla ja rangaista. 2005. Otavan Kirjapaino. Keuruu. Ranskankielinen alkuteos Surveiller et punir. Naissance de la prison. Editions Gallimard, 1975.

Himmelroos, Staffan. 2012. Det demokratiska samtalet. En studie av deliberativ demokrati i ett medborgarforum. Åbo Akademis Förlag.

Hokkanen, Pekka. 2007. Kansalaisosallistuminen ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Poliitiikan tutkimuksen laitos. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere 2007.

Kuvaja, Tuula. 2014. Kemijärven kaupunginjohtaja. Suullinen tiedonanto 1.9.2014.

Nivala, Heikki. 2014. Kemijärven kaupunginvaltuuston puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto. 1.9.2014.

Uusitalo, Eero. 2014. Lähidemokratia on vihdoin otettava tosissaan. Teoksessa: Helsingin Sanomat 27.8.2014. Mielipide. sivu B 12.

Tuloksia Oulun kansalaisraadista

Anu Alanko, Oulun yliopisto

Kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista on keskusteltu laajalti viime vuosina. Keskustelua on värittänyt voimakas huoli edustuksellisen demokratian kriisistä ja kansalaisten haluttomuudesta vaikuttaa sen mahdollistamien keinoin, kuten äänioikeuttaan kansallisissa ja kunnallisissa vaaleissa käyttämällä. Kansalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen onkin ollut keskeinen tavoite viimeaikaisessa demokratiakeskustelussa. Äänestyskansalaisuuden rinnalle on pyritty löytämään uusia vaikuttamisen tapoja ja esimerkiksi kuntatasolla lähidemokratiatoiminnan parissa on pyritty aktiivisesti lisäämään kuntalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa välittömän elinympäristönsä asioihin.

Eräs Suomessa vielä varsin vähän käytetty osallistumisen keino on kansalaisraatityöskentely, joka perustuu deliberatiivisen demokratian ideaan. Kansalaisraati perustuu avoimeen keskusteluun, jossa raatiin valitut kansalaiset keskustelevat tietystä asiakysymyksestä. Raatityöskentelyn lopputulemana on yhteisesti laadittu julkilausuma, joka saatetaan esimerkiksi kuntapäätäjien tietoisuuteen jatkokäsittelyä varten. Oulun kaupungissa järjestettiin vuonna 2013 ensimmäinen kansalaisraati Kehitysvammaisten Palvelusäätiön Kipinöitä!-hankkeen toimesta. Raatityöskentelyyn osallistui seitsemäntoista 16–64-vuotiasta oululaista henkilöä. Raadin teemana oli vapaaehtoistyö lähiyhteisöissä. Erityisesti raatilaisten toivottiin pohtivan keinoja, joiden kautta kehitysvammaisten osallisuutta yhteisöissään voitaisiin vahvistaa.

Roolini kansalaisraatityöskentelyssä oli kahtalainen; toimin ryhmässä fasilitaattorina mutta myös tutkijan ominaisuudessa. Puheenvuorossani esittelen alustavia tuloksia raatiin osallistuvien parissa tehdystä kyselystä sekä haastatteluista. Kyselyn pohjalta tarkastelen, minkälaisia ennakkokäsityksiä osallistujilla oli kansalaisraatityöskentelystä ja sen mahdollisuuksista ennen varsinaista raatityöskentelyä. Kansalaisraati näyttäytyy osallistujien vastauksissa varsin tuntemattomana vaikuttamisen kanavana ja tämä onkin todennäköisesti lisännyt uteliaisuutta kyseistä toimintatapaa kohtaan. Vahvana motiivina osallistua raatityöskentelyyn on halu päästä vaikuttamaan asiaan, joka näyttäytyy jollakin tavoin merkityksellisenä omassa elinympäristössä. Useimmilla osallistujilla onkin jonkinasteinen kosketus vapaaehtoistyöhön. Oman mielipiteen ilmaisu ja vaikuttamisen halu nähdään keskeisinä motiiveina osallistua kansalaisraatityöskentelyyn, mutta yhtäläillä esille tuodaan laajemmin vastuun kysymykset ja nykykehitys, jossa tavallisten kansalaisten nähdään olevan jopa velvollisia ottamaan osaa yhteisten asioiden hoitoon yhteiskunnan ollessa kyvytön kantamaan vastuuta yksistään kansalaisten hyvinvoinnista.

Raatityöskentelyn jälkeen toteutettujen haastatteluiden pohjalta laajennan tarkasteluani osallistujien kokemuksiin varsinaisesta raatityöskentelystä ja pohdin lähemmin, minkälaisena vaikuttamisen kanavana kansalaisraati näyttäytyy osallistujien kokemuksissa? Alustavien tulosten perusteella raatityöskentely näyttäytyy osallistujien vastauksissa positiivisena kokemuksena, jossa erityisesti keskusteleva ja avoin ilmapiiri on mahdollistanut omien mielipiteiden esille tuomisen. Useimpien vastauksista heijastuu kuitenkin huoli kansalaisraadien todellisista mahdollisuuksista pystyä vaikuttamaan käsittelyssä olleeseen teemaan käytännössä. Yhdessä laaditun julkilausuman pelätään unohtuvan päätöksentekijöiden työpöydille, jolloin raatityöskentelykin pelkistyy lähinnä näennäisvaikuttamiseksi. Tarkasteluni keskittyy erityisesti kansalaisraatiin vaikuttamiskeinona, sen toimintamuotoihin sekä osallistujien sille asettamiin tavoitteisiin. Puheenvuorossani en niinkään pureudu itse teemaan ja siitä käytyyn keskusteluun kansalaisraadissa. Puheenvuoroni perustuu tekeillä olevaan artikkeliin.

Kyläasiamies asiantuntijana kunnan sekä maaseudun kylien alueellisen lähidemokratian ja paikkaperustaisen kehittämisen rajapinnoilla

Maija Lundgren, Turun yliopisto

Deliberatiivisen demokratian tutkimus- ja kehittämisspäivän teemaan ”Kunta – ja lähidemokratia” sekä Turun yliopiston kansatieteen oppiaineeseen valmisteilla olevaan suomalaista kyläasiamiesjärjestelmää käsittelevään väitöskirjatutkimukseeni liittyen keskityn tässä esitelmässäni tarkastelemaan Suomen Kylätoiminta ry:n¹ alaisuudessa vaikuttavien maakunnallisten kyläasiamiesten asiantuntijuuden ja toimenkuvan rakentumista sekä niiden merkitystä kuntien ja maaseutukylien lähidemokratiassa ja alueellisessa kehittämisessä. Tarkastelen erityisesti kyläasiamiesten monitasoisten toimintaympäristöjen muuttumista yhteiskunnallisten rakennemuutosten keskellä ja lähidemokratian toimintamallien sekä paikkaperustaisen kehittämistyön muospaineissa.

¹ Suomen Kylätoiminta ry (SYTY) edistää valtakunnallisesti kylätoimintaa ja muuta paikallislähtöistä kehittämistä. SYTY toimii maaseudun kehittämistä edistävien järjestöjen ja kylien valtakunnallisena yhteistyöelimenä ja ylimpänä organisaationa.

Suomalaista maaseutua ja kyläyhteisöjen sosiokulttuurista ympäristöä ravistelevat nykypäivänä voimakkaat muutoksen ja murroksen paineet. Yhteiskunnallisen ja alueellisen lähidemokratian diskurssissa suomalaisten kyläasiamiesten roolin merkitys maaseutupoliittisessa toimijuudessa, paikkaperustaisessa kehittämisessä, heidän asemansa keskeisyys sosiaalisten yhteistyöverkostojen rakentajana maakuntien edustajien ja kyläläisten välillä sekä kyläasiamiestoiminnan vaikutus etenkin kylätoiminnan aktivoimisessa on 2010-luvulla entisestään korostunut. Myös lisääntyvä huoli maaseudun kylien autioitumisesta, infrastruktuurin ja palvelujen katoamisesta sekä asukkaiden sosiaalisen vuorovaikutteisuuden näivettymisestä kyläyhteisöissä on nykypäivänä noussut huomionarvoiseksi puheenaiheeksi. Suomessa maakunnallisia kyläasiamiehiä on tällä hetkellä 19, seutukunnallisia kyläasiamiehiä on 33 ja kunnallisia kyläasiamiehiä 16, jotka toimivat kuntakohtaisessa verkostossa. Kyläasiamiehet toimivat maakunnallisesti ja paikallisesti asiantuntijoina, organisoijina sekä kenttätason edustajina joko laajemmalla kuntien, maaseudun tai kyläverkostojen alueella tai esimerkiksi omalla asuinkylällään. Kyläasiamiehet sukkuloivat kuntien ja maaseudun paikallisen kehittämistyön solmukohdissa ja rajapinnoilla. Heidän toimenkuvaansa sisältyy yhteisöllisyyden, toiminnallisuuden ja lähidemokratian toimintamallien vahvistaminen kyläyhteisöissä. Kyläasiamiehet ovat mukana erilaisissa maaseudun ohjelma- ja hanketyöryhmissä. He kannustavat asukkaita kylätoiminnan käynnistämisessä, neuvovat hanketoimintaan liittyvissä ongelmissa ja rohkaisevat kyläläisiä tarttumaan konkreettisiin kehittämistöimiin asukkaiden paikallisen elämänlaadun parantamiseksi.

Lähidemokratialla tarkoitetaan tapaa, jolla kansalaistoiminta sekä kunnallishallinto yhdistetään toimimaan samaan päämäärään. Kansalaisilla on lähidemokratian avulla mahdollisuus vaikuttaa oman alueensa yhteiskunnalliseen kehitykseen ja paikallistasolla toteutettuihin uudistuksiin. Kyläasiamiesten työnkuva rakentuu monista eri osa-alueista, ja suuren työmäärän vuoksi heiltä vaaditaan laaja-alaista tietämystä maaseudun kehittämiseen, alueelliseen lähidemokratiaan ja asukkaiden hyvinvointipalveluihin liittyvissä kysymyksissä. Kylätoiminta ei ole enää 2010-luvulla pelkkää kyläjuhlien järjestämistä, vaan ammattimaista hankkeiden toteuttamista ja paikallisen hyvinvoinnin edistämistä. Kyläasiamiesten on toiminnassaan ja kunnissa sekä maaseudun yhteisöissä liikkua huomioitava myös se, että paikallisen kehittämisen toiminta-alueisiin sisältyvät koko Suomessa niin kylät, kunnat kuin laajemmin seutukunnatkin. Jokaisessa kylässä on lähidemokratiaan viitaten omanlaisensa sosiaalinen pääoma, infrastruktuuri ja kyläläisten asenteista kumpuava tahto tehdä uudistuksia.

Kyläasiamiehet joutuvat nykypäivänä kohtaamaan kuitenkin usein tilanteita, joissa esimerkiksi kyläläisten ja kunnan edustajien kehittämissuunnitelmat paikallisen kylän puolesta ovat ristiriidassa keskenään. Kyläasiamiesten näkökulmasta merkittäviä tekijöitä ovat tällöin paikallisen ajattelutavan ja yhteisön toimintatapojen tunteminen sekä tunnistaminen. Paikkaperustaisessa kehittämisessä tärkeässä roolissa on nimenomaan alueiden, paikkojen ja kylien välinen vuorovaikutus sekä kyläläisten elämänlaadun parantaminen. Paikkaperustainen kehittäminen nojaa paikallisten voimavarojen tunnistamiseen ja hyödyntämiseen huomioiden paikalliset tarpeet sekä erilaisten toimintaympäristöjen muutokset.

Lähidemokratian toimintamalleja hyödyntämällä voidaankin aktiivisen kyläasiamiesjärjestelmän kautta kannustaa eri-ikäisiä kansalaisia oma-aloitteisesti käyttämään enemmän

vaikutusmahdollisuuksiaan asuinalueidensa yhteiskunnallisessa kehitystyössä, uusien kaavoituskysymysten käsittelyssä, yleisessä päätöksenteossa tai hankkeiden suunnittelussa.

Esitys iCount -hankkeesta ja sen toimintamallista

Melis Arı Gürhanlı, Moniheli ry

iCount on Moniheli ry:n hallinnoima ja EU:n kotouttamisrahaston tukema hanke. Hankkeen tavoitteena on parantaa maahanmuuttaneiden, viranomaisten ja poliittisten puolueiden välistä vuoropuhelua, lisätä tietoa Suomen poliittisesta järjestelmästä ja vahvistaa maahanmuuttaneiden osallistumista yhteiskunnallisiin asioihin osana kotoutumisprosessia.

iCount -hanke aloitti toimintansa v.2012, jolloin päätavoitteena oli edistää maahanmuuttaneiden äänestysprosenttia kuntavaaleissa. Hankkeen ensimmäisen rahoituskauden lopun myötä huomattiin, että maahanmuuttaneet ovat varsin heikosti tietoisia Suomen poliittisesta järjestelmästä. Lisäksi tieto yksittäisen kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksista oli puutteellista. Näin ollen toisessa rahoituskaudessa hanke keskittyi nimenomaan poliittisen päätöksentekojärjestelmän avaamiseen, puolueiden ja maahanmuuttaneiden välisen vuoropuhelun parantamiseen ja vaikuttamismahdollisuuksista tiedottamiseen. Hanke toimi yhdessä avainhenkilöiden kanssa. Hankkeeseen kuului yhteensä 75 avainhenkilöä, jotka tulivat ympäri Suomea ja edustivat yli 15 eri kansallisuutta. Heidän omien verkostojensa kautta pyrittiin levittämään tietoa deliberatiivisen demokratian työkaluista ja merkityksestä. Yhteistyökumppanien avulla ja tilaisuuksiimme osallistuneiden päätöksentekijöiden innostamana avainhenkilöiden aktiivisuus ja oma-aloitteisuus yhteiskunnalliseen toimintaan lisääntyi huomattavasti hankkeen toisen rahoituskauden aikana.

iCount on saanut jatkorahoitusta ja jatkaa vaikuttamistyötä vuoden 2015 kesäkuun loppuun asti. Vuosina 2014 –2015 toteutettavan jatkohankkeen aikana toiminta siirtyy konkreettiseen, kunnan tasolla toimivan yhteistyömallin kehittämiseen ottaen huomioon edellisten hankevaiheiden sekä onnistuneet että vähemmän ansiokkaasti toimineet kokemukset ja palautteet. Pääkaupunkiseudun lisäksi toiminta laajenee Turkuun, Ouluun ja Lappeenrantaan. Kussakin mukana olevassa kaupungissa toiminta suunnataan tiettyihin maahanmuuttajaryhmiin.

iCount -hankkeen tavoite on yksinkertainen, muttei helppo. Suomessa asuu pysyvästi henkilöitä, joiden äänestysoikeus on rajoitettu. Deliberatiivinen demokratia tarjoaa työkaluja kaikille yhteiskunnan jäsenille, jotta voivat osallistua ja vaikuttaa jokaisen elämään koskevien asioiden päätöksentekoprosessiin. Yhteiskunnan jäsenenä kaikilla täytyy olla tasa-arvoiset mahdollisuudet vaikuttaa ja näistä mahdollisuuksista täytyy jokaiselle tiedottaa.

Deliberatiivisen demokratian tutkimus- ja kehittämispäivänä esiteltävä pp-presentaatio keskittyy iCount -hankkeen toimintamalliin ja saavutuksiin toisen rahoituskauden (30.1.2013-6.30.2013) aikana sekä tuo esille osallistuvan demokratian haasteet monikulttuuristuvassa ympäristössä.

TYÖRYHMÄ 2. Ympäristödeliberaatio ja vastuullinen tutkimus *Työryhmän vetäjä Lasse Peltonen, Suomen ympäristökeskus SYKE*

Vuorovaikutteinen hallinto ilmastokysymyksissä – Kansalainen keskiössä

Irmeli Mustalahti, Itä-Suomen yliopisto

Kaisa Matschoss, Kuluttajatutkimuskeskus

Maija Hyle, Itä-Suomen yliopisto

Luonnonvarojen hallinnassa ollaan siirtymässä yhä haastavampaan vaiheeseen niin Suomessa kuin muuallakin: Ilmastonmuutos ja siirtyminen biotalouteen luovat uusia haasteita luonnonvarojen hallinnalle. Nykyinen kansallinen ja kansainvälinen luonnonvarapolitiikka kuvastaa hyvin politiikkaprosesseille tyypillistä ongelmaa: politiikka on strategista vuorovaikutusta vaikuttajien omien etujen edistämiseksi, joka usein tapahtuu muiden tahdon vastaisesti (Wiberg 2013). Ilmastonmuutos ja siirtyminen biotalouteen vaativat luonnonvarapolitiikan ja -hallinnon uudistamista. Vuorovaikutteinen hallinto voi luoda uusia mahdollisuuksia tässä haastavassa tilanteessa. Vuorovaikutteisuus kansalaisten, biotalouden toimijoiden ja päätöksentekijöiden välillä aina politiikkaprosesseista luonnonvarojen hallintaan ja käyttöön asti pyrkii sitouttamaan kansalaiset ilmastonmuutoksen torjumiseen ja siihen sopeutumiseen liittyvien toimien tavoitteisiin. Vuorovaikutuksen myötä kansalaiset rohkenevat ehkä tekemään ja tukemaan kauaskantoisempia päätöksiä kuin vaalisyklin rajoittamat poliitikot. Vaikka vuorovaikutteista hallintoa on kritisoitu idealistisuudesta ja puutteellisesta väitettä tukevasta empiirisestä aineistosta, on kansainvälisessä keskustelussa yleisesti todettu, että hallinnon vuorovaikutteisuus ja kansalaisten osallistaminen päätöksentekoon on tavoiteltavaa (Chambers 1983; Callahan 2007; Fung and Wright 2001). Tämän artikkelin tavoitteena on kartoittaa vuorovaikutteisen hallinnon ja kansalaisten osallistamisen mahdollisuuksia ja haasteita ilmastonmuutoksen torjumisessa ja siihen sopeutumisessa.

Vuorovaikutteisuuden korostamisen taustalla on hallinnon paradigman muutos; julkishallinto on muuttumassa professionaalisuutta korostavasta päätöksenteosta yhteisölliseen yhteistyöhön (Nalbandian 1999). Perinteisen hallinnon mallit, jotka tähdentävät byrokratian ja hierarkian merkitystä, koetaan olevan ristiriidassa aidon demokraattisen osallistumisen kanssa. (Moynihan 2003). Julkishallinto on muuttunut myös siinä mielessä, että demokraattisille tahoille on tullut kilpailija: globalisaation myötä ylikansallinen taloudellispoliittinen eliitti on noussut merkittäväksi toimijaksi. Tämä eliitti verkottuu ja toimii irrallisena riippumatta kansan mielipiteistä. (Korvela 2012: 148.)

Politiikka-julkaisussa on pohdittu keskustelemaan ja osallistavan hallinnon haasteista (Ahokas ym. 2010; Wiberg 2013). Wiberg (2013) korostaa deliberaatioiden rajoja: kansalaispaneeleita ja muita keskustelemaan hallinnon muotoja voidaan käyttää myös korvaamaan edustuksellista demokraattista päätöksentekoa ja manipuloimaan päätösprosesseja, eikä tällöin tuloksena suinkaan ole paremmat päätökset. Ahokas ym. (2010) taas nostavat esille suomalaisen kansanvallan kehityssuunnan, jossa osallistumisen ja aktiivisuuden vahva popularisoituminen näkyy muun muassa iän, koulutuksen ja varallisuuden mukaan. Denhard ja Denhard (2000) korostavat, että julkishallinnossa tulisi toteuttaa demokraattisia arvoja kuten oikeudenmukaisuutta ja kohtuutta sekä edistää yhteisöllisyyttä ja kansalaisyhteiskuntaa. Yhteistyö vahvistaa kansalaisten luottamusta hallintoon ja synnyttää lisäksi hyvin perusteltuja, ja

jopa parempia päätöksiä (vrt. Wiberg 2013 yllä) (Valtioneuvosto 2014). Osallistumisen tärkeydestä ja siitä, että se sitouttaa mukana olleet, toimijat, poliitikot ja kansalaiset ovat samaa mieltä, mutta yhteisymmärrystä siitä ei ole, kuinka merkityksellinen vuorovaikutus ja tarkoituksenmukainen kansalaisten osallistuminen saavutetaan (Konisky & Beierly 2001; Wiberg 2013). Avoimuuteen ja puntaroivaan, vuorovaikutteiseen keskusteluun perustuva päätöksenteko, on haasteellinen yhdistää strategiseen päätöksentekoon (Valtioneuvosto 2014).

Ilmastonmuutoksen torjumisen ja siihen sopeutumisen kannalta biotalouden rooli korostuu entisestään. Biotalous voi merkittävästi vaikuttaa kansalaisten elinkeinoihin ja toimeentuloon. Biotalouteen siirryttäessä vuorovaikutteisella hallinnolla on ratkaiseva rooli muutoksen onnistumiselle. Vuorovaikutteisen hallinnon tärkeät vahvuudet ja haasteet ilmastokysymyksiin liittyen ovat paikalliset hyödyt, hyvän hallinnon edistäminen ja luonnonvarojen suojelun ja hoidon tehostaminen.

Integrative Theory of Reflexive Dialogues – A possible solution for dialogues in the Kvarken Archipelago?

Kristina Sveld, Åbo Akademi University (Vaasa)

The Kvarken Archipelago, situated in the region of Ostrobothnia, was designated UNESCO World Heritage in 2006. The basis for the WH status is an exceptional high level of land elevation and unique geological formations. Due to the elevation almost 1 km² of pristine land is revealed every year.

In the Kvarken region there is an ongoing conflict between public and private actors striving for the right of nature resource use, on one hand and nature protection on the other hand.

One central group of actors is the ‘commons’ representing a strong landowning tradition among the locals. The ‘commons’ are powerful actors in the land management system; they contribute with local knowledge of nature resource management transferred through generations and they possess land and water areal of substantial economic value. The ‘new land’ continuously elevating does legally belong to the ‘commons’.

The same environmental authorities’ representatives, who in the 1990s implemented Natura 2000 in the region of Ostrobothnia (e.g. Metsähallitus and ELY) are still today representing the management and administration of the World Heritage site. The establishment of the site was from the beginning a top-down steered process and has not apparently changed much since then. On the basis of this a picture of an infected and insufficient dialogue between actors on different levels of local nature resource governance in Kvarken emerges. The scenario can be depicted as an “expert vs. layman” clash, giving at the moment no space for mutual understanding. The interaction is on many levels locked.

In order to understand the apparent inability of the actors to communicate the research question in my presentation is: How can the locals and environmental authorities in the Kvarken Archipelago retain trust in each other and regain capacity for future sustainable development through an evolving dialogue? Based on a theoretical approach of ‘Reflexive Dialogues in

Stakeholder Dialogues in Natural Resources Management' by Welp M. and Stoll-Kleeman S. (2006) a proposed opening could benefit all actors in the Kvarken Archipelago.

Ympäristönsuojelun kohtuuttomat säädökset – kansalaisten näkemyksiä

Jari Lyytimäki, Suomen ympäristökeskus, Ympäristöpolitiikkakeskus

Janne Rinne, Suomen ympäristökeskus, Ympäristöpolitiikkakeskus

Hallinnon keventäminen, normitalkoot ja sääntelyn haitalliset sivuvaikutukset ovat viime vuosina nousseet voimallisesti esiin poliittisessa keskustelussa, mediajulkisuudessa ja sosiaalisessa mediassa. Poliittiset puolueet ja tiedotusvälineet ovat koonneet listoja tarpeettomina pidetyistä säädöksistä ja poliittisessa päätöksenteossa on tehty aloitteita säädösten karsimiseksi. Ympäristöpolitiikka on yksi niistä sektoreista, joita on moitittu liiallisesta, tarpeettomasta tai jopa haitallisesta sääntelystä. Haja-asutusalueiden jätevesikysymykset, kotien energiatodistukset ja hehkulamppujen myyntikielto ovat esimerkkejä runsaasti keskustelua herättäneistä ympäristönsuojeluun liittyvistä säädöksistä. Ympäristökysymykset ovat tyypillisesti vaikeasti hahmotettavia ja moniulotteisia ongelmia, joiden ratkaisuyritysten kaikista vaikutuksista ei voida saada etukäteen tietoa. Sääntelyn vaikutukset voivat ulottuvat tavalla tai toisella itse ympäristökysymyksen ulkopuolelle, ja varsinkin pitkällä aikavälillä yllätykset ovat vääjäämättömiä. Tällaisissa tapauksissa vuorovaikutteinen vaikutusten tunnistaminen ja arviointi voivat helpottaa sivuvaikutusten tunnistamista etukäteen.

Tässä esityksessä esittelemme alustavia tuloksia verkkokyselystä, jonka tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, millaisia ympäristönsuojelun säädöksiä, määräyksiä ja toimia kansalaiset pitävät kohtuuttomina tai turhina. Kyselyn tulosten perusteella tarkastelemme sitä, miten sääntelyyn liittyviä haitallisia sivuvaikutuksia voitaisiin tunnistaa ja ehkäistä ennakoita nykyistä tehokkaammin. Esittelemme kyselytulosten perusteella ongelmallisimmiksi koetut säädökset ja kansalaisten esittämät pääasialliset perustelut. Pohdimme erityisesti viestintään ja vuorovaikutukseen liittyviä mahdollisuuksia ja uhkia ympäristösääntelyn kehittämisessä. Yleisellä tasolla tarkastelemme sitä, millainen keskustelu turhasta sääntelystä edistää – tai haittaa – demokratian toimivuutta ja tietopohjaista päätöksentekoa. Pohdimme erityisesti sitä, millaisia mahdollisuuksia ja riskejä verkkopohjaiseen tiedonkeruuseen ja kansalaiskeskusteluun liittyy deliberatiivisen demokratian edistämisen näkökulmasta. Ympäristökysymyksiin keskittyen tarkastelemme sitä, miten ympäristöongelmia ja ympäristöpolitiikkaan liittyviä ristiriitoja voidaan ratkaista monivaikutteisesti siten, etteivät toimet aiheuta tarpeettomasti uusien kiistojen syntyä tai vanhojen kiistojen kärjistymistä. Kysely toteutettiin otakantaa.fi -palvelun kautta 24.9.2014-8.10.2014 ja se oli osa Tieteen tiedotus ry:n rahoittamaa Sivuvaikutukset hallintaan – hanketta (www.syke.fi/hankkeet/siha).

Facebook on mahdollistanut uudenlaisen poliittisen aktivoitumisen, osallistumisen ja julkisen harkinnan kalastuspolitiikassa

Tapio Rantala, Helsingin yliopisto

Suomen kalastuspolitiikka on ollut useita kymmeniä vuosia kestänyt varsinkin vaeltavien lohikalojen, erityisesti lohen ja taimenen osalta. Asiasta kiinnostuneet kansalaiset ovat pitkään

pyrkineet saamaan asialle huomiota medioissa, mutta vasta Facebookin mahdollistaman organisoitumisen myötä on asia noussut valtakunnalliseen keskusteluun ja sen seurauksena mm. lainsäädäntöä on merkittävästi modernisoitu lyhyessä ajassa. Esityksessä analysoidaan erityisesti kalojen suojelua varten syntyneen Facebook-ryhmän 'Nopean toiminnan joukko' organisoitumista ja toimintaa. Kolmivuotiasta, nykyisin noin 2000 jäsenen ryhmää voi pitää ennakkotapauksena, kuinka sosiaalisen median mahdollistamat uudenlaiset koalitiot ja painostusryhmät voivat nopeasti - ja yllättävästi - nousta perinteistä politiikkaa haastaviksi ja merkittäviä muutoksia aikaansaaviksi poliittisiksi toimijoiksi, kun taas perinteiset luonnonvarakysymyksissä aktiiviset tahot, kuten maanomistajien edustajat ja luontojärjestöt saattavat jäädä muutoksen sivustakatsojiksi. Uusia kalapoliittisia ryhmiä ja näiden vastaryhmiä, joissa on jäseniä kymmenistä aina tuhansiin, on syntynyt nopeassa tahdissa viimeisen vuoden aikana. Myös alkuperäiseltä tarkoitukseltaan epäpoliittisissa ryhmissä, kuten noin 20 000 jäsenen 'Kalastajat!'-ryhmässä yhä laajempi joukko kalastuksen harrastajia on tullut kiivaan poliittisen ja eettisen keskustelun piiriin ja käynnissä (tai käynnistymässä) on kansalaisten suuren mittakaavan itseohjautuva oppimisprosessi mm. julkisen keskustelun pelisäännöistä ja pätevistä argumenteista. Tällä hetkellä keskustelu näyttäisi nopeasti kehittyvän siihen suuntaan, että mielipiteille edellytetään yhä enemmän perusteluita ja faktaväitteille vaaditaan luotettavia lähteitä (tosin tämä voi olla turhan optimistinen käsitys yleistettäväksi koko sosiaalisen median piirissä käytävään keskusteluun).

Oulun vedenhankinnan osallistava monitavoitearviointi – avointa dialogia vai poliittista suhmurointia

Lauri Rantala, Oulun yliopisto

Timo P. Karjalainen, Oulun yliopisto

Pekka M. Rossi, Oulun yliopisto

Oulun varavesijärjestelmän suunnittelulla on yli 20-vuotinen asiantuntijavetoinen historia. Vastustus on ollut suurta, asioiden eteneminen on pysähtynyt oikeusasteisiin eikä varajärjestelmää ole saatu aikaiseksi. Tapaus on Suomessa tyyppinen mitä tulee yhdyskuntien vesihuollon järjestämiseen pohjavedellä. Vuonna 2014 Oulussa avautui mahdollisuus soveltaa ongelmaan monitavoitearviointia, joka kokosi päättäjät, virkamiehet, paikalliset ja yliopiston tutkijat yhdessä etsimään ratkaisua vesihuollon parantamiseksi. Mukana olivat kaikki päätöksenteon portaat (virkamiehet, liikelaitosten johtokunta, kaupunginhallitus, kaupunginvaltuusto), mikä jo tekee tapauksesta harvinaisen siinä, miten suunnittelu ja poliittinen päätöksenteko kohtasivat aidosti eikä vain selvitysten välityksellä. Monitavoitearvioinnin aikaisemmista myönteisistä kokemuksista innostuneena halusimme tutkia miten osallistava monitavoitearviointi soveltuu kunnallisen päätöksenteon tukemiseen vedenhankinnan kysymyksessä.

Monitavoitearviointi (Marttunen ym. 2008) on menetelmä, jossa päättäjät, sidosryhmät ja asiantuntijat yhdessä suunnittelevat ja arvioivat monimutkaisia ongelmia. Menetelmässä yhdistetään arviointitietoa ja eri osapuolten tavoitteita ja arvoja. Arviointi on läpinäkyvää ja se tuottaa päättäjien avuksi kokonaiskuvan ja perustelut sille, miksi jokin vaihtoehto on hyväksyttävä.

Oulun tapauksessa vertailtiin kolmen pohjavesivaihtoehdon (Yli-Ii, Viinivaara, Oulun hajanaiset pohjavesialueet) ja yhden pintavesivaihtoehdon (Iijoki) sopivuutta vedenhankinnan turvaamiseksi. Tavoitteita selvitettiin haastatteluilla (yli 50 kpl) ja internet-kyselyllä valtuustoryhmien jäseniltä. Tavoitteista ja arviointikriteereistä sovittiin liikelaitosten johtokunnan, kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston jäsenistä muodostetussa 15 hengen päätöstukiryhmässä. Vaihtoehdot arvioitiin arviointikriteerien perusteella asiantuntija-arviona ja päätöstukiryhmän vastausten perusteella. Yleisötilaisuuksilla edistettiin julkista keskustelua aiheesta. Kahdenkeskisiin tapaamisiin asiaan valveutuneiden päättäjien kanssa panostettiin ja niiden merkitys oli oppimisen ja tiedonvälityksen kannalta suuri.

Monitavoitearvioinnissa yksikään vaihtoehto ei noussut selkeästi ylitse muiden, vaan eri vaihtoehtojen paremmuusjärjestys vaihteli riippuen mm. luontoarvojen tärkeyden painottamisesta. Yhdistämällä päätöstukiryhmän näkemykset sekä riskit ja niiden hallintakeinot, voitiin johtopäätöksensä suosittaa joko Yli-Iin tai Viinivaaran pohjavesivaihtoehtoa ensisijaiseksi ja Oulun omia alueita täydentäväksi ratkaisuksi tarvittaessa.

Kaupunginvaltuusto ratkaisee asian pian, mutta jo nyt voidaan sanoa, että arviointi ja päätöksenteon vaiheet eivät ole edenneet kaikilta osin yhteisymmärryksessä – siitä huolimatta, että alustavan palautteen perusteella monitavoitearviointi soveltuu erinomaisesti vaikeitten päätösten tukemiseen kuntapolitiikassa. Päätöksenteon ympärille on muodostunut intressiryhmiä, jotka ovat edistäneet kaikin keinoin omaa kantaansa. Tiedolliset epäselvyydet, joihin ei ole kyetty antamaan yksiselitteistä vastausta, on nostettu julkiseen keskusteluun pyrkimyksenä vaikuttaa päätöksentekoon ja julkiseen mielipiteeseen. Esimerkiksi kysymys Natura-suojellun luontotyyppin merkittävän heikentämisen rajasta on vaikea arvioida ilman valmista lupahakemusta ja lainkohdan tulkinnallisuudesta johtuen. Arvokysymykset sen sijaan ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Monitavoitearvioinnin soveltamisessa kunnalliseen päätöksentekoon tulee ottaa erityisiä asioita huomioon. (1) Päättäjien sitoutuminen arviointiin onnistui Oulussa yllättävän hyvin päättäjien kiireestä huolimatta, mutta tapaamiset edellyttivät hyvää valmistelua ja keskittymistä olennaiseen. (2) Kaikki kiistakysymykset on avattava. Epävarmuudet mahdollistavat äärikantojen esittämisen ja ne toistuvat, dominoivat ja lopulta haittaavat keskusteluja, jos niitä ei selvitetä perusteellisesti. (3) Tutkijoiden on oltava puolueettomia, mutta poliittista peliä ei voi jättää katsomaan sivusta. Intressiryhmien irtautuminen dialogista tutkijoiden kanssa on riski, sillä se helposti johtaa väärinkäsityksiin ja vaikeuteen hahmottaa kokonaisuutta. Varsinkin päätöksenteon lähestyessä poliittinen peli kiristyy ja tutkijoiden on aktiivisesti tarjottava mahdollisuutta keskustelun tukeen esimerkiksi valtuustoryhmien kokouksissa. Väittely lehtien palstoilla ei mahdollista dialogia. (4) Puolueettomalla, ymmärtävällä ja kunnioittavalla sidosryhmätyöskentelyllä voidaan saavuttaa luottamus arvioinnin toteuttajaan, mutta vieläkin tärkeämpää olisi luottamuksen rakentaminen eri osapuolten välille. Tämä on huomattavasti hankalampi tehtävä.

Marttunen M., Mustajoki J., Verta Olli-Matti, Hämäläinen R.P. 2008. Monitavoitearviointi vuorovaikutteisessa ympäristösuunnittelussa. Menetelmä ja sen soveltamisesimerkkejä vesistöjen käytössä ja hoidossa. Suomen ympäristö 11/2008.

Kansalaisosallistaminen osana vastuullista tutkimusta ja innovaatiota robotiikassa

Marketta Niemelä, VTT

Veikko Ikonen, VTT

Mika Nieminen, VTT

Vastuullinen tutkimus ja innovaatio (*Responsible Research and Innovation, RRI*) on Euroopan komission viime vuosina lanseeraama ohjelma, jolla komissio haluaa edistää yhteyttä tieteen, teknologian ja yhteiskunnan välillä. RRI:n teorit, tavoitteet ja keinot keskittyvät tutkimus- ja innovaatio toiminnan hallintoon ja ohjaamiseen. Puhutaan meta-RRI:stä tai metavastuullisuudesta, eli tutkimusta halutaan ohjata suuntaan, jossa vastuullinen toiminta ja tulokset kuuluvat ikään kuin luonnostaan tutkimukseen ja innovaatioon.

RRI määritellään muun muassa seuraavasti:

Responsible Research and Innovation is a transparent, interactive process by which societal actors and innovators become mutually responsive to each other with a view to the (ethical) acceptability, sustainability and societal desirability of the innovation process and its marketable products(in order to allow a proper embedding of scientific and technological advances in our society) (von Schomberg, 2011)

RRI:llä komissio tavoittelee siis sitä, että tiede ja teknologiakehitys palvelisivat yhteiskuntaa tehokkaammin, pitkäjänteisemmin ja eettisemmin. Tutkijoiden ehdottamia keinoja edistää vastuullista tutkimusta käytännön innovaatio toiminnassa ovat esimerkiksi systemaattinen ennakointi, reflektio ja oppiminen, avoimuus ja läpinäkyvyys sekä eri asianosaisten osallistaminen (Stilgoe & al 2013).

Olemme VTT:llä tutkimassa, miten RRI:n keinot ja menetelmät toteutuvat käytännössä. Olemme tutkineet, miten RRI toteutuu robotiikan tutkimuksessa ja innovaatioissa. Robotiikka on noussut julkiseen keskusteluun muun muassa työtehtävien häviämisen aiheuttajana (Oxford 2014, Yle jne.). Suomen sanotaan olevan jälkijunassa robotiikan soveltamisessa ja käyttöönotossa ainakin joillain aloilla, ja robotiikasta haetaan vastausta myös palvelualojen työllisyyteen ja sellaisiin ”yhteiskunnallisiin ongelmiin” kuin vanhusten yksinäisyys ja itsenäinen asuminen.

Erityisesti palvelurobotiikka, joka tulee arkeen ja ei-ammattilaisten käyttöön, puhututtaa. Hahmotetaan, että tulossa tai jo käynnissä on jälleen iso teknologinen murros, joka vaikuttaa paitsi työpaikkoihin ja organisaatioihin, myös ihmisten välisiin suhteisiin, yhteydenpitoon ja jopa mielikuvaan ihmisyydestä.

Euroopan komission RRI-näkökulmasta kansalaisosallistumisen tulisi olla olennainen osa robotiikan ja erityisesti arjen palvelurobotiikan kehittämistä. Osallistaminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää. Arviointitutkimuksissa ei ole toistaiseksi kyetty esittämään (laajalle) kansalaisosallistamiselle selviä hyötyjä. Käytännön innovaatiotyötä tekevilla robotiikan tutkijoilla, kehittäjillä ja promoottoreilla voi olla kriittinen suhtautuminen osallistamisen hyötyihin, kuten olemme huomanneet omassa tutkimuksessamme. Myös kansalaisilla voi olla robotiikkaa kohtaan odotuksia ja asenteita, jotka vaikeuttavat osallistumista päätöksentekoon. Käyttäjälähtöinen suunnittelu on toki lyönyt itsensä läpi teknologian tutkimus- ja innovaatioissa, mutta siinä kansalaisen rooli on rajattu yksittäisten sovellusten kehittämiseen.

Pitäisikö robotiikkaan tuoda vahvemmin kansalaisosallistumista ja miksi? Mikä kansalaisosallistumista estää? Miten kansalaiset voisivat vahvemmin olla mukana robotiikan kehittämisessä ja innovaatioiden suuntaamisessa omiin tarpeisiinsa? Käymme esityksessämme läpi omaa tutkimustamme kansalaisosallistamisen tarpeellisuudesta, tavoitteista ja keinoista erityisesti arjen palvelurobotiikan kehittämisessä ja päätöksenteossa, taustana komission RRI-ohjelma ja tavoitteet.

TYÖRYHMÄ 3. Workgroup in English

Co-Chairs Edward Andersson, Involve & Mikko Rask, The National Consumer Research Centre

Deliberation in the systemic and representative turn: Why same agents play different roles?

Jenni Rinne, University of Helsinki

This paper sets out the goal to argue for the need to explore the relationship between political representation and deliberation more fully. Both strands of theory – theory of representation and deliberative theory – are currently undergoing thorough re-examinations which notably contribute to a more robust and dynamic understanding of contemporary representative democracy. In this paper I trace these particular, recent developments where this argument of intertwining role of representation and deliberation can be reinforced. Namely, ‘the constitutive turn’ and ‘systemic turn’ grasps this dynamics in such a manner that a more plausible inquiry is feasible.

Finally, utilizing these theoretical arguments this paper explores the discussed contingent interplay and offers a preliminary blueprint for how this relationship could be captured. This is done by tracing interconnectedness of three features: context of representation, performance and judgment. The preliminary formula for the interplay of representation and deliberation can explain not only why ‘different agents play different deliberative roles’ (as per ‘distributed deliberation’ by Goodin 2008), but *why same agents play different deliberative roles*. Simultaneously, it opens up avenues for neglected forms of deliberation such as "deliberative negotiation" (Warren & Mansbridge 2013), compromise and rhetoric which need to be addressed within deliberative theory.

Deliberative Walks – A New Participatory Method for Urban Planning

Peter Ehrström, Åbo Akademi University (Vaasa)

Harri Raisio, University of Vaasa

In accordance with the theory of deliberative democracy different deliberative models for cooperation have been developed (Carson & Karp, 2005). In this paper we highlight two methods, Citizens’ Jury and Development Walks and propose the combination of these methods to a new participatory method, Deliberative Walks, that is expected to combine the strengths of

both these forms of participation. Tammi, Raisio & Ollila (2014), for example, studied student experiences from three cases of Citizens' Jury and concluded that Citizens' Jury is a noticeable alternative for colleges to increase knowledge and influence interest in democratic ways to operate. Development Walks, in turn, including historical walks and security/safety walks, have for example been tested within the frame of the national Uusi paikallisuus (New Locality) project and also identified as an important method for citizen participation (Ehrström & Katajamäki, 2013). In this paper we propose a combination of these methods to a Deliberative Walk, where Development Walks are organized within the frame of Citizens' Jury, to further increase the knowledge base of the participants and inspire more active participation. There are some prior experiences of combining walks and seminars, for example in Sweden Brottsförebyggande rådets (BRÅ) Conference on safety and security inspection tours (2005) was inspired by prior security walks in Gothenburg and also included walks. Still, to truly integrate Development Walks in a Citizens' Jury concept is a way of re-thinking the methods of participation. The authors consider the prospects of this participatory method significant. During the winter of 2014-15 the method of Deliberative Walks will be tested empirically in two separate case studies. First, during the PIRKKA 14 preparedness exercise in October, a Citizens' Jury is arranged in Tampere and advertised as a novel way of highlighting citizens' viewpoint on preparedness exercises. In November the national Uusi paikallisuus (New Locality) project arranges a Citizens' Jury in Palosaari, Vaasa on the subject "A Campus for all". In these cases the method of Deliberative Walks will be tested empirically, in different circumstances, as a participatory method.

Strengths, weaknesses and prospects of the WWViews method

Mikko Rask, The National Consumer Research Centre

World Wide Views (WWViews) is a participatory method that was created in 2009 to arrange an international consultation of citizens on the issues of UN climate change negotiations (COP15) in Copenhagen. Thereafter, this method has been applied in several citizen consultations at different levels of policy making: Internationally in the UN Biodiversity (COP11) negotiation in India in 2012 and in a trans-European citizen consultation on sustainable consumption in 2014 involving 11 European countries; nationally e.g. in a Danish Debate on the Health Care System in 2011 and a French National Debate on Energy Transition in 2013; locally in a series of municipality-based debates about biodiversity in Ontario, Canada.

Methodologically WWViews belongs to the group of deliberative 'mini-publics'. Composing some 100 citizens in each meeting, citizens are divided into tables of a small number of people, and they deliberate on thematic questions under the guidance of the facilitators. Citizens are directly engaged, and there are no other parties, such as experts and interest groups, overriding the role of citizens in the meetings. Moreover, the results of WWViews, obtained by citizens voting after deliberation, are disseminated to relevant politicians, negotiators and interest groups. In this way, citizens' opinions have an opportunity to influence the real-life biodiversity policy making.

In my presentation I will discuss the strengths, weaknesses and prospects of this method on the basis of a forthcoming book "Governing Biodiversity through Democratic Deliberation" (Eds. Rask M. and Worthington, R., Routledge 2015), where an international groups of 30 scholars in

political and social sciences discuss the experiences of applying this method in different national contexts. The WWViews method is becoming an established way of systematically consulting citizens' views on political matters, and despite some limitations, it can be a useful tool to support sustainable policy making on challenging issues such as municipal or health care reform or energy transition and nuclear energy.

How to create a hospital that listens to patients?

Antti Jekunen, Vaasa Central Hospital

Sairaala on organisaationa jäykkä. Se on muotoutunut kiinteäksi kokonaisuudeksi viimeisten 100 vuoden aikana ja sen tukipylväinä on ammatillinen koulutukseen perustuva tiukka työnjako. Potilas on objekti, jonka ympärillä toimijat toteuttavat hoitotoimenpiteet ja tietyn ajan jälkeen potilas kotiutuu. Potilaan vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset ja usein vedotaan tietoon ja siihen että potilas ei voi tietää mitä minkäkin lääketieteellisen diagnoosin luonteeseen ja hoitoihin sisältyy. Tämä korostuu hoitojen monimutkaistuesssa, mikä on hyvin nähtävissä syöpätautien alalla. Syöpähoidot muuttuvat vinhaa tahtia, kun keksitään parantaa hoitotuloksia muuttamalla erilaisten hoitojen järjestystä ja kun uusia lääkeainnovaatiota tulee testaukseen ja lopulta kliniseen käytäntöön sekä. Tällöin uusille hoidoille tehdään tilaa ja vanhat hoidot korvautuvat ja jäävät pois käytöstä. Syövän lääkekehitys on teollisuuden yksi vilkkaimmista ja se tuottaa jatkuvasti sopeuttamistarpeita hoito-organisaatiolle, sekä budjettien että hoitojen sisällön kautta, mikä näkyy jatkuvana muutoksena. Lääketieteelliset hoidot sisältävät jo sinällään kehitystarpeen ja hoitojen parantamisen sekä organisaation mukauttamisen. Tätä taustaa vasten on yllättävää, että sairaalaorganisaatio on kehittynyt jäykäksi, jossa on vahva hierarkia ja ammattiryhmien siiloutuminen. Käskytystreitit kulkevat selkeästi ylhäältä alaspäin kattaen kaiken toiminnan. Siilot ovat muodostuneet pitämään sisällään aina yhden erikoisalan ja lisäksi eri toimijatasot: lääkärit, hoitajat ja hallinto jne. ovat erottuneet toisistaan omine linjajohtoineen. Kanssakäyminen on välttämätöntä jokapäiväisessä toiminnassa, mutta budjetin valmistelussa ja kehittämishankkeissa siiloutuminen hidastaa muutoksiin sopeutumista. Tästä sairaalaorganisaatiosta johtuen potilaan ääni ei kuulu tämän päivän suomalaisessa sairaalassa. Se, mitä asialle on pystytty tekemään, on rajallista, lähinnä mielipidekyselyä ja potilasraateja, joissa otetaan kantaa sairaalan hallinnon jo muotoilemaan ja lääkäri-hoitohenkilökunnan tuottamaan hoitopalveluun. Ei ole ihme, että sairaalaorganisaatio on hämillään, kun se ei oikeasti tiedä mitä potilaat todella haluavat.

Potilasraati on hyvä metodi saada potilailta mielipide, ja sitä käytetäänkin laajasti varmistamaan potilasnäkökulmaa. Sen rajoitus on taipumus reagointiin, jossa tuotetaan mielipide jo olemassa olevaan. Tämä voi johtaa mielipiteiden generoimiseen ja toivelistoihin ja mielipideviidakkoihin. Ratkaisut tahtovat jäädä löytymässä eikä priorisointikysymyksiin yleensä päästä edes käsiksi. Toinen käytetty metodi on mielipidekysely. Se toteutetaan, kun hoito tai palvelu on saatu; se antaa, jos vain toteutetaan kaikille, objektiivisen mielipiteen. Mielipidekyselyn luonne on jälkijättöinen ja se selvittää olemassa olevan mielipiteen ilman muiden ihmisten vaikutusta tai realistisuutta.

Jos halutaan ottaa potilasnäkökulma mukaan organisaatiota ohjaamaan, tulee potilaita ottaa joko organisaatioon toimijoiksi tai järjestää uudenlainen demokraattinen suora toiminnan ohjaus, siten

että potilaat siihen osallistumalla pääsevät vaikuttamaan. Uusi tapa jäsentää tämä ongelma on ajatella potilaat voimavarana ja varsinaisena asiakkaana, joille sairaala palvelunsa järjestää. Tällöin potilaan mielipide on arvokkain ja sen tulisi ohjata myös toimintaa eikä vain demokraattisesti valittujen poliitikkojen päätöksiä sairaalan valtuustossa. Jos potilasedustajille annetaan mahdollisuus keskustellen tuoda muutosehdotuksia laajemmalle keskustelufoorumille, organisaatioraatiin, jossa myös on potilasedustus, toteutuu potilaiden ohjaus jo valmistelutyössä. Organisaatioraadin dialogi tuo muassaan moniäänisyyden, koska kaikista yksikön työtehtävistä on edustaja ja lisäksi yksikön sidosryhmistä ja potilaista. Tämä laaja-alainen keskustelu varmentaa realistisen ehdotuksen ja toteuttamiskelpoisen ratkaisun, joka ottaa kaikki huomioon, koska kaikki ovat sitä olleet valmistelemaan. Tällöin potilaat osallistuvat toiminnan ohjaamiseen ja oletettavasti tuotettu hoitopalvelu tällöin täyttää potilaiden toiveet paremmin ja hoitotyytyväisyys paranee. Tämä konsepti on havaittutoimivaksi ja tehokkaaksi; Vaasassa on ensimmäisenä Suomessa sovellettu organisaatioraatiota sairaalan yksikön ongelmaratkaisussa.

“Participatory turn” and its antecedents in nuclear sector planning and decision-making in Finland, France and the UK

Markku Lehtonen, University of Sussex

Useissa länsimaissa ydinvoimaa ja ydinjätteen käsittelyä koskeva suunnittelu ja päätöksenteko on sitten 1990-luvun alun kokenut oman “osallistuvan käänneensä”. Muutos on ollut merkittävin ydinjätepolitiikassa, mutta varovaisia askeleita kohti osallistuvampaa, avoimempaa ja keskustelempaa lähestymistapaa on otettu myös ydinenergiapoliittisessa päätöksenteossa laajemmin. Kansalliset erityispiirteet, kuten esimerkiksi erot poliittisissa kulttuureissa ja instituutioissa, ovat kuitenkin muokanneet tämän “osallistuvan käänneen” ilmenemismuotoja eri maissa.

Tämä artikkeli tarkastelee osallistuvien menetelmien kehitystä, ja niiden ilmenemismuotoja ydinenergiasektoria koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa Suomessa, Ranskassa ja Englannissa. Kaikissa kolmessa maassa on uusia ydinvoimahankkeita valmistelu- ja/tai rakennusvaiheessa. Artikkelin alkuosa keskittyy viimeisimpien ja merkittävimpien osallistumishankkeiden analysointiin: Ranskassa kansallisen julkisen keskustelun komitean (CNDP – Commission Nationale du Débat Public) järjestämiin “ydinkeskusteluihin”, Suomen ydinvoima- ja ydinjätehankkeiden YVA-menettelyihin, ja Englannissa radioaktiivisen jätteen käsittelyä valmistelemaan asetetun komitean (CoRWM – Committee on Radioactive Waste Management) työskentelyyn. Artikkelin peilaa näistä kokeiluista saatuja kokemuksia osallistumismenettelyjen historiallista taustaa vasten – yhtä lailla ydinvoimasektorilla kuin muilla hallinnonaloilla, jotka ovat olleet osallistumismenettelyjen edelläkävijöitä.

Tarkastelu osoittaa, että ydinvoimapolitiikan avautuminen Suomessa on ollut vähäisempää kuin Ranskassa ja Englannissa. Ydinvoimapolitiittinen päätöksenteko ja sitä tukevan taustatiedon tuotanto ovat pysyneet pienehkön eliitin käsissä, mikä on osaltaan vahvistanut osallistumismenettelyjen käyttöä legitimoinnin ja “vahvan oikeuttamisen” (Stirling 2006) välineenä – toisin sanoen jo ennalta tehtyjen päätösten oikeuttamista. Ydinvoimasektorin sisäiset tekijät – erityisesti teknis-rationaalisten arviointi- ja hallintomenettelyjen epäonnistumiset – ovat antaneet pontta osallistuville menettelyille etenkin Ranskassa ja Englannissa. Suomen kokemus

on sikäli poikkeava, että osallistumisen edistymistä ovat edistäneet ensi sijassa hallinnonalan ja maan ulkopuoliset tekijät. Kaikissa kolmessa maassa “episteemiset yhteisöt” ovat olleet keskeisessä asemassa osallistumisen edistämässä. Artikkelikiinnittää huomiota kahteen ydinvoimasektorin osallistumismenettelyjen kehityksen ymmärtämisen kannalta teemaa keskeiseen teemaan: episteemisten yhteisöjen välinen kilpailu sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, ja kansallisten erityispiirteiden ja “kulttuuristen” tekijöiden vaikutus osallistumisen kehittämiseen ja institutionalisoitumiseen.

Lähde:

Stirling A., 2006. “Analysis, participation and power: justification and closure in participatory multi-criteria analysis.” Land Use Policy 23(1): 95–107.

The participation of elderly people in society and in their own care

Yvonne Näsman, Åbo Akademi University (Vaasa)

Sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjeiden mukaan ikäihmisten toimintakykyä, itsenäistä elämää ja osallistumista yhteiskuntaan tulee edistää. Hoitotieteellisestä näkökulmasta katsoen ikäihmisellä on ehdoton ihmisarvo. Hänellä on myös kokemusta, vapautta ja vastuuta, häntä tulee kohdella kunnioittavasti. Yhteiskunnan näkökulmasta on tärkeää nähdä ikäihminen voimavarana sekä suhteessa hänen omaan hoito- ja palvelutarpeeseensa että hänen yhteiskunnallisen asemansa suhteen kokonaisuutta ajatellen.

Tutkimuksen tarkoitus: Antaa visio siitä, kuinka arvostuksen ja osallistumisen kautta kunnioitus ikäihmistä kohtaan voidaan vakiinnuttaa yhteiskunnassa.

Tavoite: Pohjoismaisten mallien kokoaminen ja tarkastelu koskien ikäihmisen osallistumista yhteiskuntaan ja sen eri toimintoihin sekä omaan hoitoonsa.

Menetelmät: Systemaattinen tutkimus- ja kirjallisuuskatsaus sekä jatkossa tämä mahdollisesti yhdistettynä haastatteluihin konkreettisten esimerkkien tavoittamiseksi ja julkistamiseksi.

Aineisto: Artikkelit ja tutkimusraportit, ensisijaisesti Suomesta ja muista pohjoismaista. Mahdolliset haastateltavat tiedonantajat voivat olla kokeneet hoito- tai sosiaalityön johtajat sekä yli 65-vuotiaat ihmiset.

Odotetut tulokset: Ikäihmisten osallisuutta edistävien olemassa olevien mallien kokoaminen ja esittely. Suomalaisena esimerkkinä voidaan mainita Ikäinstituutin Vavero-hanke – Vastavuoroisuus, vertaisuus ja osallisuus (<http://www.ikainstituutti.fi/tutkimus+ja+kehittaminen/valmistuneita+hankkeita/vastavuoroisuus+vertaisuus+ja+osallisuus/> viitattu 25.08.2014), joka on mm. tuottanut ikäihmisille ja kansalaisjärjestöille tietopankin hyvästä käytännöstä. Pohjoismaisena esimerkkinä voidaan mainita Ulla Åhnbyn kehittämistyöhön suuntautunut tutkimus ”Att möjliggöra äldre människors delaktighet i vardagen. Framtidsverkstad som idé och metod” (väitöskirja 2012, Högskolan i Jönköping). Åhnbyn mukaan tulevaisuusversta on kasvatustieteellinen menetelmä, joka tähtää ihmisten luovaan ja rakenteelliseen kokoontumiseen yhteisten asioiden työstämiseksi. Toinen

pohjoismainen esimerkki on Göteborgin yliopistossa kehitetty malli henkilökeskeisestä hoidosta. Henkilökeskeinen hoito pitää sisällään enemmän kuin perinteinen yksilöllinen hoitotyö <http://www.gpcc.gu.se/om-gpcc/personcentrerad-var/partnerskapet/> (viitattu 25.08.2014). Henkilökeskeisen hoidon avainsanat ovat henkilöyhtiö, potilaskertomus ja kirjaaminen.

Katsauksen tulokset voivat toivon mukaan johtaa ideoihin ja innovaatioihin sekä tutkimuksissa, koulutuksissa että käytännön toiminnassa.

Avainsanat

Arvokkuus, osallistuminen, ikäihminen voimavarana, vanhustyö

Hearing and Understanding the Other Side – Experimental Evidence on the Role of Empathy in Citizen Deliberation

Kimmo Grönlund, Åbo Akademi University

Kaisa Herne, University of Tampere

Maija Setälä, University of Turku

The ability to put oneself in others' position – to empathize with other people – is a crucial aspect of deliberation. However, despite some recent contributions (Morrell 2010), deliberation 'within' still seems to be neglected in empirical studies of deliberation. In this paper, we examine the role of empathy in an experiment on citizen deliberation. The topic of discussion was immigration policies. The participants of the experiment were randomly assigned to like-minded groups, mixed groups, and a control group. Subjects in the first two took part in the deliberation event, whereas the control group only filled in three mail-in surveys. Participants' degrees of empathy were measured before and after deliberation through items from Davis's (1980) empathy questionnaire. In addition to survey data measuring empathy, our study involves data concerning experimental subjects' proneness to altruistic behavior. The empathy-altruism hypothesis states that empathic emotion evokes an altruistic motivation to help others. The experimental subjects were given an option to give a five euro contribution either to the international aid or to the domestic work by the Red Cross.

The analyses show that respondents with pro-immigration attitudes had a somewhat higher baseline overall level of empathy than respondents with restrictive attitudes toward immigration. Empathy was not, on the other hand, connected with attrition in the experiment. Nor did we find any changes in empathy in the course of the experiment. Neither getting informed, deliberating in small-n groups, nor being subject to the like-minded or mixed treatment had an effect on the participants' general empathy at the aggregate level. When the differences regarding general empathy were rather small, the subjects showed large differences in their willingness to take into account immigrants' views. This second index, which serves as a proxy for out-group empathy, was heavily influenced by the respondents' views on immigration. The pro-immigration enclave was far more willing to listen to immigrants' views than the less permissive con enclave. It is also notable that those con enclave respondents who were less willing to consider immigrants' perspectives were also less prone to participate in deliberations. Among the participants of deliberations, on the other hand, there was an increase in out-group

empathy among the con enclave, especially in the mixed treatment. When it comes to the behavioral dependent variable, participants in the con like-minded groups donated much less (two thirds did not donate) than participants in the pro like-minded groups (43 per cent did not donate). There was also a significant difference within pro enclave between those deliberating in like-minded groups (43 per cent did not donate) and those deliberating in mixed groups (61 per cent did not donate). Overall, the results suggest that people whose initial attitudes toward immigration were restrictive, were affected by taking part in deliberations in groups with mixed opinions; their understanding of immigrants' views increased notably.